

**MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLA SHAXSINI HAR
TOMONLAMA RIVOJLANTIRISHDA IJODIY MUHITNI
YARATISH (STEAM TA'LIM ASOSIDA)**

Qo'qon Universiteti "Ta'lim" fakulteti

Maktabgacha ta'lim yo'nalishi talabasi

Foziljonova Feruza Murodjon qizi

E-mail: feruzafoziljonova75@gmail.com

Tel: +998 90 581 97 04

Ilmiy rahbar: *Qo'qon Universiteti "Ta'lim"*

kafedrasi dosenti, p.f.b.f.d (PhD).

O.A.Maxmudova

Annotatsiya: *Ushbu maqolada maktabgacha yoshdagi bolalarning shaxsini har tomonlama rivojlantirishda ijodiy muhitni shakllantirishning zamonaviy yondashuvlari, xususan, STEAM ta'limi asosida ta'lim-tarbiyaviy jarayonlarni tashkil etish masalalari yoritilgan. Maqolada ilg'or xorijiy va mahalliy tajribalar, olimlarning nazariy qarashlari hamda amaliy metodlar tahlil qilinadi. Shuningdek, ijodiy muhitning bola intellektual va psixologik rivojiga ta'siri hamda STEAM ta'limining ahamiyati ilmiy-nazariy asosda yoritiladi. Maqola maktabgacha ta'lim muassasalarida pedagogik faoliyat olib borayotgan tarbiyachilar, metodistlar va olimlar uchun foydalidir.*

Kalit so'zlar: *Maktabgacha ta'lim, ijodiy muhit, STEAM ta'lim, innovatsion metodlar, bola shaxsiyati, integratsiyalashgan ta'lim, rivojlantiruvchi muhit.*

Kirish

Maktabgacha yosh – bu inson shaxsiyatining shakllanishida eng muhim va hal qiluvchi bosqichlardan biridir. Aynan shu davrda bolaning kognitiv, emotsional, ijtimoiy va jismoniy rivojlanishining poydevori qo'yiladi. Shu bois, O'zbekiston Respublikasi maktabgacha ta'lim tizimida bola shaxsini har tomonlama

rivojlantirish, uning ijodiy salohiyatini ochish, mustaqil fikrlashga, muammoli vaziyatlarni yechishga o'rgatish asosiy vazifalardan biri hisoblanadi. Bugungi kunda bu vazifani amalga oshirishda integratsiyalashgan ta'lim yondashuvlari, xususan, STEAM ta'limi dolzarb ahamiyat kasb etmoqda.

1. STEAM ta'lim konsepsiyasi va uning pedagogik asoslari

STEAM — bu Science (Fan), Technology (Texnologiya), Engineering (Muhandislik), Art (San'at) va Mathematics (Matematika) sohalarining o'zaro integratsiyasi orqali o'quv jarayonini tashkil qilishga asoslangan ta'lim modeli. Bu yondashuv ilk bor AQShda ishlab chiqilgan bo'lib, hozirda butun dunyo bo'ylab pedagogik jarayonlarga keng joriy etilmoqda.

X. Yakman (Yakman, 2008) tomonidan ishlab chiqilgan STEAM modeliga ko'ra, ta'lim faqat bilim berish emas, balki ijodiy fikrlash, muammolarni hal qilish, eksperiment qilish va hamkorlikda ishlash ko'nikmalarini shakllantirishga qaratilishi lozim. Bu yondashuv ayniqsa maktabgacha yoshdagi bolalar uchun muhim, chunki ular real hayotiy vaziyatlar orqali o'rganishga moyil.

2. Ijodiy muhit va bola rivoji

O'zbekistonlik pedagog olimlardan M. Jo'rayev va G. Yusupova o'z tadqiqotlarida ta'kidlaganidek, maktabgacha yoshdagi bolalarda ijodiylikni shakllantirish uchun quyidagi shartlar muhim:

- Bolalar uchun ochiq, erkin va xavfsiz muhitni yaratish;
- Ularda mustaqil fikrlash va izlanishga undovchi topshiriqlarni taklif qilish;
- Ko'p yo'nalishli faoliyatlarni (chizish, qurish, tajriba o'tkazish) rag'batlantirish;
- Emotsional qo'llab-quvvatlash va ijobiy munosabat.

Ijodiy muhitda bola nafaqat bilim oladi, balki bu bilimni hayotiy tajribada sinab ko'radi. L. S. Vygotskiy ta'lim rivojlanishning ichki mexanizmlariga urg'u berib, ijodiy faoliyat orqali bolaning tafakkuri, ijtimoiy aloqalari va axloqiy qadriyatlari shakllanishini ta'kidlagan.

3. STEAM ta'limning maktabgacha ta'limdagi roli

Maktabgacha ta'limda STEAM modelini joriy qilish quyidagi afzalliklarni beradi:

- Bolalarda kritik fikrlash va muammoli vaziyatlarda yechim topish ko'nikmasi rivojlanadi;
- O'zaro hamkorlik, fikr almashish, ijodiy ishlash odat tusiga kiradi;
- Ilmiy tajribalarga asoslangan kuzatuv, taxmin qilish va xulosa chiqarish faoliyati shakllanadi;
- San'at va musiqa orqali estetik tarbiya amalga oshadi.

Jahon amaliyotidan misol: Finlyandiya, Singapur, Janubiy Koreya, Yaponiya kabi davlatlarda STEAM komponentlari maktabgacha ta'limning asosiy bo'g'iniga aylangan. Masalan, Singapurda "Mini Engineers" dasturi orqali 3-6 yoshli bolalar sodda tajribalar, lego konstruksiyalar, elektron qurilmalar bilan tanishish orqali muhandislik fikrlashini rivojlantiradilar.

4. O'zbekiston tajribasi va istiqbolli takliflar

2022-yilda qabul qilingan "Maktabgacha va maktab ta'limi to'g'risida"gi Qonunda ham ta'limning innovatsion yondashuvlar asosida tashkil etilishi belgilab o'tilgan. Shu asosda bir qator bog'chalarda STEAM yo'nalishidagi to'garaklar faoliyati yo'lga qo'yilgan.

Takliflar:

- Har bir tuman yoki shahar miqyosida STEAM laboratoriyalari tashkil etish;
- Tarbiyachilarni STEAM metodikasi bo'yicha malaka oshirish kurslaridan o'tkazish;
- Ota-onalar bilan STEAM asosidagi uy sharoitida ijodiy faoliyatni tashkil etish bo'yicha seminarlar;
- Bolalar uchun STEAM asosidagi mobil ilovalar, o'yinchoqlar, interaktiv darsliklar ishlab chiqish.

5. Ilg'or metodlar:

- Loyiha asosidagi o'qitish (Project-based learning): Bolalar biror muammoni hal qilish uchun birgalikda loyihani amalga oshiradilar.

- Problemani hal qilish metodikasi: Bolaga muayyan topshiriq yoki muammo beriladi va u bu muammoni o'zi mustaqil hal qilishga harakat qiladi.
- Sensorika asosida ta'lim: Sensorli faoliyatlar orqali bolaning idrokini, tafakkurini, tasavvurini boyitish.
- Drama va rolda o'ynash metodlari: Hayotiy vaziyatlarni rollarda o'ynab ko'rish orqali bola hissiy va ijtimoiy jihatdan rivojlanadi.

Xulosa:

Maktabgacha yoshdagi bolalar uchun ijodiy muhitni yaratish ularning shaxsiy rivojlanishida asosiy omillardan biridir. Bu borada STEAM ta'lim yondashuvi nihoyatda istiqbolli va zamonaviy yo'nalish hisoblanadi. U bola tafakkurini, muammoli vaziyatlarga yondashuvini, estetik didini va ijtimoiy faoliyatini birgalikda rivojlantirishga xizmat qiladi. O'zbekiston maktabgacha ta'lim tizimida ushbu modelni joriy qilish, tarbiyachilarni metodik qo'llab-quvvatlash va ijodiy muhitni har tomonlama shakllantirish zarur.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. YAKMAN, H. (2008). STEAM EDUCATION: AN OVERVIEW OF CREATING A MODEL OF INTEGRATIVE EDUCATION. JOURNAL OF STEM EDUCATION.
2. VYGOTSKY, L. S. (1978). MIND IN SOCIETY: THE DEVELOPMENT OF HIGHER PSYCHOLOGICAL PROCESSES.
3. JO'RAYEV, M. (2021). MAKTABGACHA TA'LIMDA IJODIY FAOLIYATNI RIVOJLANTIRISH METODIKASI. TOSHKENT: FAN.
4. YUSUPOVA, G. (2022). MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALAR PSIXOLOGIYASI VA TARBIYASI. SAMARQAND.
5. O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI "MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI TO'G'RISIDA"GI QONUNI, 2022.

6. JALOLOV, J. (2020). PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALAR VA INNOVATSION METODLAR. TOSHKENT: O'QITUVCHI.
7. UNESCO (2019). STEM AND EARLY CHILDHOOD: A GLOBAL PERSPECTIVE.
8. SINGAPUR TA'LIM VAZIRLIGI HISOBOTLARI, 2021.